

147. Ob. 2. Intentio non requiritur in parvulis: ergo nec in adultis, prob. conf. parvuli non minus recipiunt integrum sacramentum, quam adulti: ergo sacramentum non involvit alias partes, respectu horum, quam respectu illorum. Confirm. 1. Concilium Florentinum tantum requirit intentionem ministri, & non suscipientis: ergo ista non requiritur. Confirm. 2. Suscipiens est tantum patiens: sed ad passionem non requiritur voluntas: ergo voluntas, seu intentio, non requiritur in suscipiente.

Resp. neg. conf. ad prob. neg. suppositum, quod intentio suscipientis sit pars sacramenti; nam est tantum aliquid requisitum, cui respectu adultorum alligavit Christum suam institutionem: sicut diximus à n. 93. alligasse suam institutionem intentioni ministri: non autem alligavit suam institutionem intentioni parvulorum: nec est inconveniens, quod author sacramentorum, aliquam majorem dispositionem, ad perceptionem sacramentorum, requisiverit ab adultis, qui eam poterant asserere, quam à parvulis, quibus ea impossibilis erat.

Ad 1. confirm. neg. conf. Florentinum tantum voluit indicare id, quod semper, & universaliter requiritur, tam respectu parvulorum, quam adultorum. ita Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 14. sec. 2. §. Atque ex his. Gormaz de sacram. n. 248. Dicastillo, & alii. Haunoldus autem l. 4. tract. 2. contr. 4. n. 748. ait, intentionem suscipientis esse complementum intentionis ministri, quatenus scilicet intentionem ministri implicite conditionatam, nempe sub conditione, si baptizandus velit baptismum recipere, reddit absolutam: qua ratione etiam intentio suscipientis intelligitur, seu assignatur à Concilio, tanquam pars in toto, seu in tota, & completa intentione ministri: quolibet responso est bona, atque sufficiens, quamvis prior mihi prælaceat; cum in responsione Haunoldi admitti debeat, aliam intentionem ministri requiri in administratione sacramentorum, adultis facta, aliam in ea administratione facta parvulis. Ad 2. confirm. dist. ma. suscipiens est patiens voluntarium. conc. ma. est tantum patiens qualescunque. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf.

146. Ob. 3. Extrema unctio potest conferri in casu subiti periculi, vel necessitatis extremæ, quando etiam perditus est usus rationis, etiam si agrotus eam unctionem non prius petierit: ergo non requiritur intentio, etiam tantum habitualis, recipiendi sacramentum: sed requiritur tantum intentio interpretativa, vel præsumpta. Resp. conc. antec. neg. conf. Ecclesia supponit, dari habitualiter in quolibet homine Christiano intentionem recipiendi extremam unctionem in articulo mortis, si non explicatam, certe implicitam, quatenus quilibet, qui Christiane vixit, & vult Christiane mori, censetur, velle illos sacros ritus, quos in bonum animæ solet Ecclesia tunc adhibere: quæ est intentio aliqua formalis, non tantum interpretativa, aut præsumpta, quanquam non

fit semper explicita: quæ non necessariò requiritur, sed sufficit etiam implicita; si tamen etiam cætera necessaria adine.

147. Dices 1. Ergo etiam Judæo e. g. posset conferri baptismum, modo habuerit aliquando intentionem, servandi omnia præcepta, si postea incidere in amentiam. Resp. 1. neg. illatum; quia ex eo, quod ad aliqua sacramenta sufficit intentio implicita, non sequitur, eam sufficere ad omnia; hinc n. 143. tantum dictum est, non semper requiri intentionem explicitam. Quare Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 14. sec. 2. §. Dico tamen primo. prope finem. putat, ad baptismum, cum hic sit janua in Ecclesiam, requiri intentionem magis expressam. Pariter sacramentum penitentiae, cum requirit confessionem, directam in ordine ad absolutionem, videtur ibidem eidem Eximio, requirere actum formalem voluntatis, quo quis velit peccata confiteri. Multo magis requiritur volitio, seu contentus magis expellendus, ad matrimonium, ut per se patet.

Resp. 2. Haunoldus l. 4. tractatu 2. n. 752. Dicastillo tract. 1. de sacram. disp. 3. à n. 324. quibus consentit Coninck. de sacram. q. 64. a. 8. n. 103. conc. illat. nam talis Judæus, si habeat voluntatem servandi omnia præcepta, ex motivo consequendæ salutis æternæ, valde baptizari potest (si non desint alia requisita) quia implicitè vult baptismum; qui enim vult finem, id est, salutem æternam, vult etiam media necessaria, scilicet baptismum. Ultraque responsio valde probabilis est, & neutra nobis opposita.

Solum videtur, posse secundæ responsioni opponi, quod voluntas purè servandi omnia præcepta, non sit implicita voluntas recipiendi baptismum; eoquod homini profusus ignoranti baptismum, hic non videatur, stante ignorantia, esse præceptus. At rep. potest, quod in tali homine contritio perfecta sit votum implicitum baptismi, non ex alio capite, quam, quod sit voluntas, adimplendi omnia præcepta: adeoque baptismum tali homini, baptismum invincibiliter ignorantis, sit præceptus, non quidem proximè, sed tamen remotè: & quod contritio sit votum etiam adimplendi omnia, non tantum proximè, sed etiam remotè præcepta, quæ scilicet obligarent, si scirentur: quod nihil videtur probabilius, idque absolute amplexis sum inferius n. 379. & talis voluntas potest esse Judæi in casu supra posito, scilicet voluntas implendi omnia, proximè, & remotè obligantia, adeoque potest esse etiam voluntas adimplendi præceptum baptismi.

148. Dices 2. Ergo, si quis casu sumeret hostiam consecratam, putans, non esse consecratam, aufereret in ipso gratia, si aliunde esset dispositus; quia quilibet bonus Christianus habet implicitam voluntatem, augendi in se gratiam quocunque medio: hæc sequela est contra communem sensum doctorum: ergo. Resp. 1. hæc intentionem non semper quemlibet bonum Christianum, etiam justum, habere; quia non quilibet

semper vult facere omnia opera bona. Deinde, etsi talis homo habeat intentionem, hæc juxta graves auctores, citatos à Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 63. sec. 3. non sufficit: sed requiritur actualis devotio, ex quo capite isti auctores etiam negant, gratiam conferri parvulis per assumptionem Eucharistiæ. Econtra Arriaga tom. 7. tract. de sacramentis. disp. 22. sec. 3. n. 13. admittit, esse valde probabile, quod tali justo, sumenti ita casualiter hostiam consecratam, conferatur gratia. Cui hoc durum videtur, dicat, Christum non voluisse dari gratiam ratione Eucharistiæ, casu sumptæ ab adulto, & hanc ejus voluntatem innotescere ex ipso communi Theologorum consensu (quem objectio necessariò supponit) & sic in forma neger illatum.

149. Alius est casus circa absolutionem sacramentalem, an hæc dari possit, e. g. illi, qui subito in talem statum vi morbi incidit, ut nec confiteri, nec aliud signum doloris edere possit. Sed responderet. In hoc casu quidem vita Christiana, & propositum Christianè moriendi, est intentio implicita recipiendi sacramentum, adeoque defectus non est ex parte intentionis. At non sufficit hæc intentio, vel voluntas; neque enim voluntas consistendi, & recipiendi absolutionem, est confessio, vel contritio, quæ tamen necessaria sunt ad recipiendam absolutionem. An autem etiam confessio, vel contritio, statim præsumi possint in tali homine, subita ægritudine oppresso, vel an talis possit dici, sensibilibus confiteri (quod etiam necessarium est ad absolutionem) pertinet ad tractatum de penitentia, in quo hæc questionem examinabimus: interim videatur Gormaz de penit. sacram. n. 259. & seq.

DISPUTATIO II.

De Causis Extrinsecis Sacramentorum.

150. Hæretici, præsertim nostri temporis, qui pro sua pruriginè contradicendi Ecclesie Catholice, etiam numerum septenarium sacramentorum pernegant (quamvis qualem, an binarium, an quinarium, statueri debeant, nesciant) negant consequenter, ea septem symbola, quæ nos sacramenta vocamus, esse instituta à Christo; si enim hæc institutionem non inficiarentur, negare non possent, ea quoque esse sacramenta; cum negare non possent, ea esse signa sensibilia, sacræque actiones, ad nostram justificationem conducentes, vel ex hoc ipso, quod à Servatore optimo, in bonum suorum fidelium, sint instituta.

Quare ostendendum est nobis, auctorem, & primam causam, omnium illorum septem, quæ ab Ecclesia sacramenta dicuntur, esse ipsum Christum Dominum: quod prima questione exequemur. Inde de ministris, tanquam causis secundariis, agemus, quos ad tractanda sacrosancta hæc mysteria elegit Dominus. Quæ in re meritò iterum redarguendi sunt heterodoxi, qui istorum

mysteriorum, quin & sacri sanguinis dispensationem cuilibet hominum sorti, imò & sexui, concedunt: quam tamen potestatem neutiquam promiscuè omnibus tribui posse, altera questione monstrabimus.

QUESTIO I.

De Auctore Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Quis instituerit Sacramenta Novæ Legis, & quis eadem instituisse potuisset.

151. Dico 1. Sacramenta novæ legis omnia sunt instituta immediate à Christo Domino. Conclusio est de fide, & definita à Tridentino sess. 7. de sacramentis in genere. can. 1. ubi ita habetur: Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non fuisse omnia à JESU Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Penitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium: aut etiam aliquod horum septem, non esse vere, & proprie, sacramentum, anathema sit. Idem docent SS. Patres. S. Ambrosius l. 4. de sacramentis c. 4. ait, Auctor sacramentorum quis est, nisi Dominus JESUS? S. Augustinus epist. 118. ad Januarium. sic ait de Christo: Sacramentis, numero paucissimis, observatione facilissimis, significatione præstantissimis, societatem novæ populi colligavit.

Confirm. S. Paulus 1. Cor. 4. v. 1. vocat se, & alios Apostolos, non institutores, & auctores sacramentorum, sed tantum ministros, inquit: Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum DEI: ergo Apostoli non instituerunt sacramenta, nec Ecclesia; quia, si prima Ecclesia viventibus Apostolis ea non instituit, minus id fecit Ecclesia posteriorum temporum: præsertim, cum in nullo Concilio legatur quidquam tale tentatum.

152. Dices fortè. Tridentinum Concilium, & Patres, non debent intelligi de immediata institutione, sed tantum de mediata: ergo potest dici, quod Ecclesia, vel Apostoli, immediate instituerint sacramenta, sed per potestatem à Christo acceptam, ut adeò Christus eadem mediantibus Apostolis instituerit. Resp. neg. ant. primò enim nemo negavit, DEUM, vel Christum esse mediatum auctorem sacramentorum; quare Concilium neminem damnasset. Secundò, Concilium sess. 14. c. 1. de institutis. extrem. unctio. ait, sacramentum extremæ unctio. esse tantum à S. Jacobo promulgatum: ergo sess. 7. can. 1. cit. n. præced. voluit definire, Christum esse immediatum institutorem; si enim tantum docere voluisset, eum esse mediatum institutorem, non fuisset opus, S. Jacobum excludere ab institutione, ac ei tantum tribuere promulgationem.

Tertio. Concilium *sess. 21. c. 2. declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva eorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire iudicaret*: hoc est, declarat, Ecclesiam habere potestatem, statuendi ceremonias, & ritus sacramentales, non substantiales: quæ potestate etiam ibidem utitur, decernendo, ut SS. Eucharistia sub una tantum specie à laicis accipiatur: sed hoc non instituit, vel decrevit Ecclesia, nisi potestate accepta à DEO, adeoque DEO mediatè instituite: ergo, quando Concilium docet, hunc ritum, non à DEO, sed ab Ecclesia esse institutum, non loquitur de institutione tantum mediata: ergo neque loquitur de institutione tantum mediata, quando agit de institutione ipsorum sacramentorum. Quarto. Proreges, Legati &c. instituant multa per potestatem à suis principibus acceptam: nec tamen simpliciter dicuntur ea ipsi principes instituisse: e. g. non dicitur instituisse Papa, quod instituit Nuncius Apostolicus; quia per institutorem simpliciter dictum intelligitur institutor immediatus.

153. Sed solet hic ulterius quæri, an saltem DEUS potuerit, puræ creaturæ conferre potestatem instituendi sacramenta: ad cuius questionem clariorem intelligentiam, sciendum est, triplicem causam sacramentorum distingui. Prima est *causa principalis*, ac omnino independens ab omni alia, & in qua inest potestas auctoritatis, quæ est solus DEUS. Altera est *causa instrumentalis, conjuncta cum principali*, in qua inest potestas excellentiæ: & hæc est Christus ut homo; nam, cum humanitas Christi hypostaticè conjuncta sit Divinitati, Christus ut homo habet potestatem, instrumentalem quidem (quia habet derivatam à Divinitate, & ab ea dependentem) sed tamen cum excellentia, ratione meritorum sacratissimæ passionis, ex cuius virtute sacramenta habent vim causativam gratiæ: quæ excellentia non competit ulli puræ creaturæ. Tertia est *causa instrumentalis separata*, qualis esset quævis creatura, e. g. homo: & de hac causa quæritur, an sit possibilis, vel an pura creatura possit à DEO accipere potestatem, non tantum ministrandi, sed etiam instituendi sacramenta.

154. Non autem quæritur, an creatura possit, accipere potestatem auctoritatis; quia hæc communicari creaturæ non potest, ut rectè docet Angelicus 3. p. q. 64. a. 4. in corp. neque enim creatura potest non dependere à DEO; unde DEUS solus, tanquam causa primaria, & independens, potest signo sensibili tribuere vim significandi, & causandi gratiam; quia ipse solus potest, creaturam assumere in filium adoptivum, mediis, & modis eligendis, pro suo beneplacito, omnino independenti ab alia voluntate.

Neque etiam quæritur, an pura creatura possit accipere potestatem instituendi sa-

cramenta, cum ea excellentia, quæ est instituit Christus; nam pura creatura non potest, ex meritis propriis dare sacramentis vim causativam gratiæ: sed id tantum potest, vel ex solis meritis Christi, vel ex meritis quidem suis, attamen conjunctis cum meritis Christi; cum tamen Christus hanc vim signis sacramentalibus tribuerit ex suis meritis solis. Quare tantum quæritur, an, sicut Christus per suam volitionem, ab ipso ut homine electam, instituit sacramenta, ita etiam pura creatura possit elevari à DEO, ad eadem, vel similia, per suam volitionem instituenda.

155. Instituire autem sacramenta, ut jam diximus n. 70. non est tantum determinare quomodo cuncte materialiter materiam, vel formam sacramentorum, aut tantum determinare aliquid in specie, ex toto illo genere, cui DEUS jam disjunctivè alligavit suam promissionem de danda gratia. Sed sacramenta instituere dicitur ille, qui, cum in ejus potestate sit, ut ex toto genere rerum, & verborum, detur aliquid signum causativum gratiæ, vel non detur, facit, ut detur potius tale signum, quam non detur.

Sicut scilicet instituere signum qualecunque dicitur ille, qui, cum in ejus potestate sit, ut ex aliquo toto genere aliquid fiat signum certæ rei, vel non fiat, facit, ut potius ex illo genere fiat aliquid signum, quam non fiat: ex qua ratione etiam diximus n. 70. quod bellidux instituat ramum in pileo, tanquam signum distinctivum suorum militum ab hostibus; quia in ejus potestate est facere, ut ex toto genere ramorum aliquid signum distinctivum militum fiat. Ex quibus etiam inferitur, quod ad institutorem sacramentorum requiratur, ut ipse sit auctor, & causa, ut sacramenta habeant vim significandi, & causandi gratiam.

156. Dico. Potest puræ creaturæ concedi à DEO potestas instituendi sacramenta. ita S. Thomas 3. p. q. 64. a. 4. in corp. Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 12. sec. 2. §. sed *quamvis*. & alii plurimi. Prob. conclus. Potest DEUS concedere puræ creaturæ potestatem, qua liberè eligat certas quasdam res, (quæ necdum à DEO, etiam tantum generice, sint determinatæ, ut sint signa causativa gratiæ) iisque pro libitu suo conferat vim significandi, & causandi gratiam: ergo potest DEUS concedere puræ creaturæ potestatem instituendi sacramenta. conseq. est clara. ant. prob. In primis in eo, quod pura creatura possit eligere talia signa, nondum determinata à DEO, videtur prorsus nulla implicancia.

Quod autem etiam pura creatura possit, iis signis tribuere vim causandi gratiam, sio probatur. Vel sacramenta debent causare gratiam moraliter, vel physicè: si dicatur primum, potest creatura, ex facultate à DEO concessa, signis à se electis, applicare merita Christi, & facere, ut à Christo ea signa, seu positiones eorum signorum, reputentur tanquam actiones sue, adeoque sub hac ratione causent gratiam, sicut defecto causant sacramenta à Christo instituta; quæ enim in hoc

hoc implicancia, ut delegatus nomine sui principis, & ex potestate ab illo accepta, consecrat certos ritus, quos princeps reputet actiones moraliter suas, & per quos idem princeps censetur obligari, vel certè moraliter moveri, ad faciendam certam quandam largitionem pecuniæ?

Si autem dicatur secundum, sive, quod sacramenta debeant, gratiam physicè causare, etiam hanc vim potest ipsi tribuere creatura, ex potestate à DEO accepta: Idque potest facere moraliter, quatenus potest applicare his signis, à se determinatis, merita Christi, quæ moveant DEUM, ut DEUS per se ipsum hanc vim iis signis tribuat: quod utique est possibile: & hoc sufficeret ad veritatem conclusionis; hæc enim ratione talis creatura verè causaret in iis signis physicam virtutem efficiendi gratiam, & hanc ipsis tribueret tanquam causam moralis: sicut, qui alteri moraliter e. g. imperando, vel impetrando, conferret gladium, verissimè ei conferret potentiam physicam se defendendi contra hostes.

157. Difficultas major est, an possit pura creatura, sacramentis physicè conferre vim efficiendi gratiam. Certum autem est, quod hoc non possit ullus homo, vel Angelus, naturaliter, seu per potentiam naturalem; est enim certissimum, quod non possit aliqua creata substantia ut quod naturaliter facere, ut hic, vel ille, sit filius DEI adoptivus; imò certissimum est, quod nec possit, aliquam entitatem supernaturalem, etiam tantum accidentalem, naturaliter producere; cum ens supernaturale definiatur, esse illud, quod nulli supposito creato, seu nulli creatæ substantiæ ut quod, debetur. Quare, si dicatur, quod aliqua creatura possit, hanc vim sacramentis physicè conferre, debet in ea admitti potentia obediencialis, quæ nihil aliud est, quam ipsa entitas rei, ita constituta, ut possit, tanquam instrumentum DEI, cum extraordinario, & indebito concursu omnipotentia Divinæ, influere in omnes effectus, in quibus non est specialis repugnantia; unde ad absolutam dubij hujus resolutionem.

158. Dico 2. Datur in qualibet creatura hæc potentia obediencialis. ita S. Thomas in 4. dist. 8. q. 2. a. 3. ad 4. dicens: *Sicut creatura inest obedientia potentia, ut in ea fiat, quidquid creator disposuit, ita etiam, ut ea mediante fiat: quod est ratio instrumenti*. Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 31. sec. 5. §. *Dicendum ergo*. & alii plures. Prob. conclus. Est innegabile, quod potentia aliqua creata possit elevari, ad producendos aliquos actus supernaturales: ergo non est ulla ratio, negandi omnipotentia Divinæ virtutem elevandi potentiam creatam, ad physicè producendos alios etiam actus, ad quos ipsa potentia creata se naturaliter non extendit. conf. partim fundatur in paritate, partim in principio communiter recepto, quod omnipotentia Divinæ negari nil debeat, nisi ostendatur implicancia, quæ ostendi in hoc casu non potest, præsertim ostensa possibilitate

& P. Ant. Mayr. Theol. Tom. II.

actuum supernaturalium. ant. autem facile probatur. intellectus, & voluntas, possunt elevari, & defecto elevantur, ad producendos actus supernaturalium virtutum, imò ad visionem intuitivam DEI, & amorem beatificum: ergo.

Dices 1. Intellectus, & voluntas, recipiunt habitus infusos, vel lumen gloriæ, tanquam potentias superadditas: ergo est disparitas. Resp. om. ant. dist. conseq. est disparitas materialis. om. conf. formalis. neg. conf. quippe tamen semper manet verum, quod intellectus, & voluntas, eleventur ad actus supernaturales physicè producendos, in quo solo stat paritas, & vis argumenti. Et quid si aliquis diceret, posse in qualibet creatura etiam recipi aliquam similem virtutem elevativam? Adde, quod neque in intellectu, aut voluntate, necessariò recipiatur talis virtus (& hinc omni antec.) sæpe enim intellectus, aut voluntas, eleventur ad actus supernaturales tantum extrinsecè, absque infuso habitu: & sic e. g. sine habitu charitatis peccator elicit contritionem, seu actum amoris DEI super omnia, & hæreticus se convertens, sine habitu fidei elicit actum fidei, cum sola omnipotentia Divina extrinsecè applicata.

Dices 2. Actus supernaturalium virtutum, vel etiam visionis DEI intuitivæ, aut amoris beatifici, continentur aliquo modo intra spheram intellectus, & voluntatis, quatenus habent prædicatum cognitionis, vel volitionis: ergo iterum non est paritas. Resp. neg. conf. nam etiam quilibet effectus (in quo non ostenditur specialis repugnantia) est intra spheram obediencialem alterius creaturæ, quatenus habet prædicatum entis producibilis.

159. Dices 3. Requiritur aliqua vicinior proportio inter causam, & effectum: ergo. Resp. neg. ant. Nam hæc gratia requiritur: neque etiam potest determinari, qualis proportio, seu convenientia requiritur; non enim requiritur, ut convenient causa, & effectus in specie infima, ut est manifestum; alias substantia non posset producere accidens, nec intellectus cognitionem: neque requiritur, ut effectus conveniat in specie infima cum effectibus aliis, qui naturaliter producuntur à causa; nam e. g. cum cognitione naturali, quæ naturaliter producit ab intellectu, non convenit in specie infima cognitio supernaturalis: & tamen ad hanc producendam habet intellectus potentiam obediencialem, seu elevabilem &c. Sanè quid dicatur, dicitur divinandum, & gratis, dum interim nos de DEO gloriosius sentimus, nec ejus potentiam restringimus, ut restringunt adversarii.

Dices 4. Requiritur saltem, ut actus exigat produci ab hac causa; sicut actus fidei exigat produci ab intellectu: atqui hoc non exigat effectus quilibet, qui per potentiam obediencialem juxta nos debet posse produci: ergo. Resp. neg. ma. quæ sine omni probatione prorsus gratis asseritur.

Dices 5. Fides nos cogit, ad admittendam elevat.

elevabilitatem intellectus, & voluntatis, in ordine ad aliquos actus supernaturales: non autem nos cogit, ad admittendam elevabilitatem ejusque naturalis potentie ad quoscunque actus: ergo ista non debet admitti. Resp. neg. conf. nam hac ratione non probatur repugnantia alterius elevabilitatis: sed tantum probatur major necessitas admittendae elevabilitatis intellectus ad fidem &c. quae tamen elevabilitas aliam non excludit.

ARTICULUS II

Solvuntur Objectiones.

160. **O**B. 1. contra 1. conclus. S. Cyprianus *serm. de pedum ablutione* ait: *ipse summus sacerdos sui est sacramenti institutor, & auctor: in ceteris homines Spiritum S. habuere doctorem*: ergo Christus tantum instituit SS. Eucharistiam. Confirm. Magister sententiarum Petrus Lombardus *l. 4. dist. 23. s. 2. A quibus institutum*. ait: *Sacramentum unctionis infirmorum ab Apostolis institutum legitur*. item Alenis *4. p. 9. 24. memb. 1.* dicit, sacramentum confirmationis post mortem Apostolorum institutum esse ab Ecclesia in Concilio Meldensi. & *p. 4. q. 59. memb. 3.* idem videtur dicere de sacramento poenitentiae, quoad contritionem, & satisfactionem. S. Bonaventura autem *in 4. dist. 17. p. 2. n. 1. q. 3. in corp.* videtur dicere, quod sacramentum poenitentiae quidem quoad absolutionem sit institutum à Christo, non verò quoad confessionem: ergo non omnia sacramenta sunt instituta à Christo.

Resp. neg. conf. nam per illa verba in ceteris, à S. Cypriano non intelliguntur sacramenta, sed ritus, seu caeremoniae, in administratione hujus sacramenti adhibendae, vel etiam alia, quae vocantur sacramentalia. Adde, quod per illa verba *sui sacramenti*, non videatur intelligi tantum sacramentum Eucharistiae, sed quodlibet sacramentum: quasi diceretur: *ipse summus sacerdos omnis sui sacramenti est institutor*. Certè, quae praemittuntur de baptismo, ordinatione, &c. omnino indicant, haec sacramenta etiam intelligi sub verbis *sui sacramenti*.

Ad confirm. Resp. illos auctores fortè explicari posse de promulgatione: sicut enim lex antiqua dicitur lex Moysis, licet eam Moyses tantum promulgaverit: sic fortè juxta hos auctores sacramenta possunt dici sacramenta Apostolorum, & aliquo modo improprio ab Apostolis instituta: licet isti ea tantum promulgaverint. Si autem illi auctores aliter sensissent, non possent nunc post tot definitiones Conciliorum amplius defendi.

Quod dicitur de confirmatione, refellitur sufficienter testimonio S. Dionysii Areopagitae, S. Cypriani, Tertulliani, & aliorum plurium veterum, qui longè vixerunt ante Concilium Meldense, & jam confirmationis meminerunt. Eorum verba exhibet Bellarminus *tom. 3. controver. 2. l. 2. de confirmat. c. 3. 4. 5. & 6.* Concilium Meldense autem

non aliud statuit, quam (prout habetur *C. Ut Episcopi. 7. dist. 5. de consecrat.*) ut Episcopi, accedentes ad administrandum sacramentum confirmationis, jejuni sint: sicut Concilium Aurelianense statuit, ut fideles ad illud recipiendum jejuni, & confessi accedant, ut habetur *C. Ut jejuni. 6. end. dist.*

161. **O**B. 2. contra 2. conclus. Illa potentia obediens, nec esset naturalis, nec supernaturalis: ergo est impossibilis. prob. ant. non esset naturalis: quia extenderetur ad effectus supernaturales, ad quos potentia naturalis non potest extendi: non esset supernaturalis: quia esset identificata cum rebus naturalibus: ergo. Confirm. Illa potentia non esset materialis, nec spiritalis: ergo nulla. prob. ant. non esset materialis: quia deberet posse producere effectus spirituales, quod non competit enti materiali: non esset spiritalis: quia esset identificata cum omnibus entibus materialibus: ergo. Resp. 1. om. ant. neg. conseq. potest enim dici, quod potentia obediens sit media, inter potentiam strictè naturalem, & strictè supernaturalem: quia per ens strictè naturale intelligitur illud, quod non potest produci à causis naturalibus: cum tamen haec potentia, utpote identificata omnibus effectibus creatis, producat à causis naturalibus. Per potentiam strictè naturalem autem intelligitur potentia, quae exigit posse effectum suum naturaliter producere: non autem potentia obediens exigit, posse naturaliter producere suos effectus, ad quos elevatur.

162. **R**esp. 2. neg. ant. & dico, hanc potentiam esse, in sensu saltem latiori, dicendam naturalem. ad prob. dist. illat, potentia naturalis non potest extendi ad actus supernaturales, ita, ut eos producat naturaliter, & ut non elevata. conc. ant. non potest ad eos extendi, ita, ut producat eos, quando elevatur. neg. ant. Certè etiam juxta adversarios potentia intellectiva, & volitiva in homine, est naturalis: quamvis ut elevata extendatur ad actus supernaturales. Ad confirm. neg. ant. Illa potentia talis est, qualis est res, cui identificatur. ad prob. neg. quod effectus spiritalis non possit produci ab ente materiali elevato, licet fors non possit produci ab hoc, ut non elevato. Si urgeas: ergo actio, productiva entis spiritalis, esset materialis: responderetur, hoc non sequi, si actio non recipiatur in ente materiali: si autem actio talis recipiatur in ente materiali, & simul sit passio, ita, ut ens spirituale generetur ex materiali, non erit absurdum, admittere, quod talis actio sit materialis: sicut non est absurdum, quod actio productiva substantiae sit accidens: & actio productiva entis absoluti sit modalis.

163. **O**B. 3. Juxta nos ens naturale potest producere ens supernaturale, imò ipsam gratiam: hoc videtur fuisse erroneum dogma Pelagii: ergo. Confirm. Ens naturale haberet saltem partialem virtutem producendi ens supernaturale (sicut equus habet partialem virtutem trahendi currum, licet se solo non possit eum trahere) hoc est falsum: ergo.

Resp. dist. ma. Ens naturale potest producere ens supernaturale, accedente elevatione supernaturali, conc. ma. sine ista. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Hoc nullatenus est Pelagianum, sed debent id omnes admittere, in intellectu, & voluntate, producente in se actus supernaturales: nam ex Tridentino *sess. 6. can. 4.* habetur, quod voluntas (quae est potentia naturalis) à DEO mota, & excitata per gratiam, cooperando cum ista, aliquid supernaturaliter agat; nam anathematizatur dicens, liberum arbitrium *velut inanime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere.*

Ad confirm. neg. ant. Habet quidem ens naturale aliquam virtutem inadæquatam, seu inchoatam, non strictè, sed tantum latè naturalem, & elevabilem ad effectus supernaturales: non autem habet talem virtutem inadæquatam respectu effectuum supernaturalium, qualem habet equus respectu currus trahendi; hic enim habet virtutem inadæquatam strictè naturalem, & talem, ut concursus alterius concausa sit ipsi naturalis, & indeterminatè debitus: at verò concursus DEI, elevans potentiam obediens, est huic prorsus indebitus.

164. **O**B. 4. Inter causam, & effectum debet dari proportio: atqui inter causam naturalem, & effectum supernaturalem, non datur proportio: ergo causa naturalis non potest esse causa effectus supernaturalis. Confirm. Si ens naturale nihil recipit intrinsecè, sed tantum elevatur extrinsecè, per omnipotentiam DEI, manet semper intrinsecè improportionatum: ergo non potest producere ens supernaturale, sed tantum omnipotentia DEI se sola istud producat. Resp. dist. ma. Inter causam, & effectum, debet dari proportio adæquata & connaturalis. neg. ma. aliqua inadæquata, sive tantum inchoata, seu debet dari ex parte causae aliqua elevabilis ad effectum. conc. ma. & dist. mi. inter causam naturalem, & effectum supernaturalem, non datur proportio adæquata, & connaturalis. conc. mi. non datur proportio inadæquata, sive tantum inchoata, seu aliqua ex parte causae elevabilis ad effectum. neg. mi. & dist. etiam conseq. causa naturalis non potest naturaliter esse causa effectus supernaturalis. conc. conseq. non potest supernaturaliter esse causa effectus supernaturalis. neg. conf.

165. **A**d confirm. neg. suppositum, quod ens naturale sit omnimodè improportionatum, vel quod magis debeat esse proportionatum, quam suo modo inadæquatè, inchoativè, & ita, ut possit elevari. Est quidem verum, quod potentia obediens per elevationem tantum extrinsecè non acquirit intrinsecè majorem virtutem: sed habet jam requisitam; & ista dein adjuvatur ab omnipotentia extrinsecè applicata. Sic calamus rudis, etsi non habeat tantam virtutem, seu aptitudinem, ut medioeris scriptor possit eum ea eleganter scribere, habet tamen tantam inchoativè, ut scriptor artificiosissimus possit eum ea elegantissimè scribere. Sic

pygmaeus impotens, se solo elevare pondus, habet virtutem inchoatam, ut possit juvari à gigante.

Jam, si pygmaeus juvetur à gigante, elevatur suo modo extrinsecè ad pondus tollendum; neque solus gigas agit, sed etiam pygmaeus; etiam enim gigas possit, se solo totum agere, tamen non vult, sed se accomodat pygmaeo. Pariter suo modo se habet omnipotentia, respectu potentiae obediens elevatae, (nam etiam omnipotentia non vult, se sola agere) hoc tamen discrimine, quod concursus gigantis sit naturalis pygmaeo: non verò concursus omnipotentiae in ordine ad effectum supernaturalem sit naturalis rei elevatae, ut dictum *n. 163.* quod tamen discrimen, in ordine ad hanc objectionem, est tantum discrimen materiale.

166. **O**B. 5. Juxta nos qualibet res possit producere effectus infinitos: ergo haberet potentiam infinitam, seu esset omnipotens. Confirm. Qualibet res specificaretur ab infinitis objectis, adeoque haberet respectus infinitos: hoc est supra perfectionem rei creatae: ergo. Resp. dist. antec. qualibet res possit producere naturaliter effectus infinitos. neg. ant. supernaturaliter tantum, & quidem duntaxat syncategorematicè infinitos. conc. ant. & neg. conf. Ex hoc autem tantum colligitur, DEUM, qui potest elevare creaturam ad infinitos effectus, & cui naturale est, posse producere infinita, esse omnipotentem, & infinitum: minime autem, ipsam creaturam esse infinitam.

Ad confirmationem neg. 1. p. ma. Non specificatur ullum ens creatum ab his effectibus; cum eodem modo omnes aliae creatae causae possint in eosdem effectus influere, si eleventur: adeoque hos effectus eodem modo respiciant: & hinc effectus illi, ut supernaturaliter tantum producibiles, non sunt proprii, & specificativi causae determinatae. Dein om. ma. neg. mi. non enim est supra perfectionem entis creati, respicere etiam infinitos effectus, supernaturaliter tantum à se inadæquatè producibiles, seu non ex virtute strictè naturali, sed tantum posita elevatione supernaturaliter producendos. Quidquid sit de alia questione, an scilicet sit supra perfectionem entis creati, respicere effectus infinitos naturaliter producibiles, de qua agunt philosophi, dum agunt de immortalitate animae rationalis.

167. **O**B. 6. Creatura ita elevata non ageret ut instrumentum, sed ut causa principalis, effectum supernaturalem: hoc non potest admitti: ergo. prob. ma. instrumentum DEI, agentis supernaturaliter, debet procedere à DEO ut supernaturaliter agente: atqui creatura, habens identificatam potentiam obediens, non procedit à DEO ut supernaturaliter agente, sed ab eo ut auctore naturae: ergo. Resp. neg. ma. ad prob. neg. ma. Inprimis non debet artifex facere sua instrumenta; nec enim farror facit acum, & forficem, nec ferrinarius ferram, aut dolabram, nec anima producit speciem externam, cum qua tamen ut instrumento

producit speciem internam, seu phantasma; unde neque opus esset, præcisè ob hanc rationem, ut creatura procederet, vel produceretur à DEO ut auctore naturæ; multò minus necessarium est, ut procedat ab eo ut auctore supernaturali.

168. Neque etiam opus est, ut instrumentum physicum (de artificialibus est aliud) recipiat semper motum intrinsecum prævium ab agente principali, ut probatur iterum ex specie externa, concurrente instrumentaliter cum anima. Ratio ergo instrumenti physici stat in hoc, quòd non efficiat effectum, virtute omnino proportionata, nec sit ejusdem, vel eminentioris ordinis cum effectu in perfectione, adeoque ipsum efficere nequeat, nisi ut substituens superiori concursui principalis agentis, atque supplementis defectum: & siquidem sit instrumentum tantum obediens, debeat substatè concurrere principali cause sibi indebito. Juxta hanc explicationem potest quoque cum Eximio, & Gormaz defendi, animam rationalem esse tantum causam instrumentalem, respectu actuum supernaturalium, etiam vitalium, & liberorum; quia neutrum prædicatum requirit, ut anima agat principaliter.

169. Ob. 7. Hæc potentia obediens esset essentialiter frustranea: ergo implicat, prob. ant. nunquam posset naturaliter prodire in suum actum: ergo. Confirm. 1. Semper adest omnipotentia DEI, quæ se sola potest producere omnem effectum: ergo ista potentia obediens non est intendibilis à DEO ut medium ad productionem effectus: sed neque etiam est intendibilis tanquam finis, ut videtur per se patere: ergo. Confirm. 2. Hanc potentiam obediens non possemus cognoscere ex effectibus: sed de ratione causæ est, ut possit ex effectibus cognosci: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. conc. antec. neg. consèq. Hoc ipso, quòd finis potentie obediens non sit, prodire naturaliter in effectum, non requiritur ad ejus finem, ut hoc possit: sed, cum finis ejus sit, supernaturaliter tantum prodire in effectum, sufficit, si hoc possit: & hinc finem suum sufficienter obtinet, si producat effectum ut elevata.

170. Nec dicas, quòd DEUS in omni prædicato, entibus naturalibus intrinsecò, etiam ut formaliter distincto ab aliis, debeat semper intendere finem naturaliter obtinibilem; nam hoc prorsus gratis dicitur, & patet esse falsum in potentia passiva, quam habet anima ad recipienda dona supernaturalia: imò etiam falsum est in potentia activa, quam habet eadem anima, ad producendos actus supernaturales fidei, charitatis &c. Ad 1. confirm. neg. 1. consèq. DEUM deesse habere plura media, per quæ pro libitu possit producere, quicquid vult, & quomodo ei placet; alias, cum omnipotentia DEI semper adest, neque posset dari in causis creatis ulla vis naturalis agendi; quia eodem modo esset superflua. Ad 2. confirm. neg. m. Plurimæ sunt causæ, etiam naturales occultæ, quarum, licet effectus videamus, eas

tamen necdum scimus, ut fatentur facilè philosophi: ergo multò minus debemus, ex effectibus semper posse colligere potentias tantum obediensales. videatur circa hanc objectionem Haunoldus l. 4. tit. 2. c. 3. contr. 2. n. 582.

ARTICULUS III.

Quot sint Sacramenta à Christo instituta.

171. Inter præcipuas Ecclesiæ veræ notas, ut ipsi fatentur hæretici, est consensus in doctrina sacramentorum: & sanè scire media primaria nostræ salutis, non est inter infima fidei nostræ capita: at tamen hæretici quoad hoc dogma inter se mirè dissentiunt. Lutherus de captiv. Babyl. dicit, unum tantum esse sacramentum, si secundum usum Scripturæ loquendum sit: addit, negandum esse, quòd sint septem, & tria pro tempore ponenda, scilicet baptismum, panem, & poenitentiam. At verò in fine libri ejusdem dicit, si rigide loqui velimus, duo esse sacramenta, baptismum, & panem. Econtra in medio libri cap. de confirmatione ait, se non damnare septem sacramenta: sed tantum negare, ea ex Scripturis probari posse; cum tamen initio dixerit, ea esse neganda. Ex hac Lutheri inconstantia variæ naturæ sunt hæreses.

172. Primus igitur error Luthero peculiaris est, unum esse tantum sacramentum, in quo non habuit sequaces. Secundus est ejusdem docentis, duo tantum esse, scilicet baptismum, & Evcharistiam, in quo secuti sunt cum Melancthon, Illyricus, Kemnicus, & alii. Tertius est eorum, qui duobus his addunt tertium, scilicet poenitentiam: & hic numerus sacramentorum est Lutheranis communior, ut patet ex pluribus eorum catechismis. Quartus error est Zvinglii; qui quidem ab initio l. de vera, & falsa relig. c. de sacramentis: admisit duo, baptismum & cenam: postea verò c. de matrimonio etiam hoc dixit esse sacramentum: adeoque tria sed non eadem omnia cum Lutheranis admisit. Quintus error est Calvini l. 4. instit. c. 19. & in antidoto Concilii Trident. sess. 7. adstruens alia tria sacramenta, nempe baptismum, cenam, & ordinem. Sextus est Melancthonis, mutantis priorem sententiam in locis editis an. 1536. & admittentis quatuor sacramenta, nempe baptismum, cenam, poenitentiam, & ordinem. Imò postea iterum mutavit sententiam, ac admisit quinque sacramenta; addidit enim prioribus matrimonium cum Zvinglio.

173. Dico. Dantur septem, & non plura, nec pauciora, verè, & propriè, novæ legis sacramenta. ita Catholica fides. Dico novæ legis; nam de numero sacramentorum legis antiquæ nihil certi statutum est, & suffe longe plura docet S. Thomas 3. p. 2. q. 65. a. 1. ad 4. de quo vide supra n. 14. Numerum autem septenarium sacramentorum no-

væ legis expressè definit Tridentinum sess. 7. de sacram. in genere can. 1. quem citavimus n. 151. Eundem numerum septenarium sacramentorum jam prius etiam docuit Florentinum in Decreto Eugenii pro Armenis, ubi eadem septem sacramenta, cum suis materiis, & formis, enumerantur, ut videre est in ejus verbis, citatis n. 10, & 35. ac seq. Insuper hæc veritas est confirmata antiquissima traditione, ab Apostolis derivata, potèstque ex Scripturis, & Patribus probari.

Quamvis autem in Scripturis non exprimitur hic numerus, sicut nec numerus miraculorum Christi, ibidem recensitorum, re ipsa tamen exprimitur hoc, quòd hæc septem sint verè, & propriè sacramenta, quod sufficit; nam multò minus Scriptura docet numerum binarium, vel ternarium sacramentorum, quem adversarii adstruunt. Quòd autem non sint plura sacramenta, habetur ex Concilio Tridentino, & Florentino, quæ tacite interpretantur in hunc sensum Sacram Scripturam, & quidem infallibiliter, ob assentientiam Spiritus S.

174. Dein hic numerus septenarius sacramentorum rectè colligitur ex eo, quòd S. Scriptura, si alia adhuc essent, ea non tacuisset: & sic etiam, & non aliter, probatur ex Scripturis, in DEO dari tantum tres Personas, aut solum Filium esse incarnatum. Sed neque adversarii jure petere possunt, ut in Scripturis ostendamus, his omnibus septem additam esse vocem sacramentum; cum nec baptismum, nec Evcharistiam, inveniat addita, de quibus tamen etiam ipsi non dubitant, esse sacramenta: sufficit igitur, quòd ostendamus, itis septem, & non aliis, convenire id, quòd generaliter requirunt omnes ad sacramentum: scilicet, quòd sint sacri ritus, seu signa sensibilia, quæ ex Divina institutione habent aaxam promissionem gratiæ. Igitur

175. Baptismi ritus expressus est ad Ephes. 5. v. 26. ubi Christus sanctificans fideles, seu Ecclesiam, dicitur, Mundans lavacro aqua in verbo vitæ. Institutio, & mandatum Joann. 3. v. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intrare in regnum DEI. & Matth. 28. v. 19. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Promissio gratiæ Marci 16. v. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Quod attinet ad SS. Patres, pleni sunt eorum libri de ritu, mandato, & effectu baptismi.

Confirmationis ritus exprimitur Actor. 8. v. 17. scilicet impositione manuum, quæ, ut diximus n. 69. erat conjuncta cum unctione chrismatis. Promissio gratiæ, & effectus refertur ibidem: Accipiebant Spiritum Sanctum. Institutio, ac mandatum, colligitur ex eo; quòd Apostoli aliàs non ita confidenter hoc ritu usi fuissent ad dandam gratiam; cum utique seiverint, hominem non posse instituire ceremoniam, gratiæ infallibiliter collativam. Quod spectat ad Patres, sanè Tertullianus de resurrectione carnis c. 8. ponit confirmationem in eodem ordi-

ne cum SS. Evcharistia, uti etiam S. Cyprianus, qui l. 1. ep. 12. vel juxta aliam editionem ep. 70. & l. 2. ep. 1. vel ep. 72. confirmationem modò vocat unctionem, modò mandis impositionem. S. Augustinus l. 2. contra literas Pelitiani c. 104. ait: Sacramentum chrismatis . . . in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus.

176. SS. Evcharistiæ ritus habetur Matth. 26. v. 26. & 1. Cor. 11. v. 23. & 24. Accipit panem, & gratias agens fregit &c. Institutio, & mandatum: ibidem v. 24. Hoc facite in meam commemorationem. Promissio gratiæ Joann. 6. v. 59. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Patres etiam de SS. Evcharistiæ mensa, ejusque participandæ præcepto, atque ejus copioso influxu gratiæ, mentionem frequentissimè faciunt, ut notum est insipienti eorum volumina.

Poenitentia ritus externus, qui est judicialis absolutio, ejusque institutio, habetur Joann. 20. v. 23. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: quibus verbis etiam explicatur promissio gratiæ; nam ipsa gratia est peccatorum remissio. Mandatum habetur ibidem v. 21. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. & 2. ad Cor. 5. v. 18. ubi Apostolus de DEO dicit: Dedit nobis ministerium reconciliationis. Rursus de poenitentia, tanquam de sacramento, loquuntur SS. Patres passim.

Sic S. Ambrosius l. 1. de poenit. c. 7. poenitentiam comparat baptismum, & utrumque vocat mysterium. S. Augustinus de baptismo contra Donatistas l. 3. c. 20. ait: DEUS adest sacramentis, & verbis suis, per qualeslibet administrantur: & inferius eod. cap. Si ergo ad hoc valet, quòd dictum est in Evangelio: DEUS peccatorem non audit: ut per peccatorem sacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super Evcharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur: ergo sentit, ipsa esse sacramenta, & quidem verè, ac valide talia, etiam peccatorem administrantur. Verosimiliter autem hic S. Augustinus per mandis impositionem intelligit poenitentiam.

Verum de poenitentia, tanquam sacramento, clariùs adhuc loquitur sequenti cap. 21. sic ajens: Quapropter sacramentum gratiæ dat DEUS etiam per malos: ipsam verò gratiam non nisi per seipsum facit, vel per illius columba membra, quibus ait: Si cui dimiseritis, dimittentur: si cui tenueritis, tenebuntur. Ubi expressè loquitur de poenitentia, de qua sola intelliguntur verba: Si cui dimiseritis &c. eamque vocat sacramentum gratiæ: & certè eodem sensu eam vocat sacramentum, quo sacramentum vocavit cap. præced. baptismum, & Evcharistiam, &c.

177. Extremæ unctionis ritus habetur Jacobi 5. v. 14. Orent super eum, ungen-

tes cum oleo in nomine Domini. Additur mox v. 15. promissio gratiæ: *Et alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Mandatum colligitur ex eo, quod sine hoc Apostolus hunc ritum non promulgasset.

Ex Patribus S. Innocentius I. epistola 1. ad Decentium Episcopum Eugubinum (qua habetur tomo 1. Conciliorum Severini Bini) c. 8. vocat extremam unctionem *genus sacramenti*, dum ait: *Nam, quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?* S. Augustinus citatus n. præced. dum aquæ baptismi, & Eucharistiæ, ac manûs impositioni, tanquam sacramentis, jungit *oleum*, rectè intelligitur de sacramento extremæ unctionis, videatur etiam Bellarminus tom. 3. controver. 5. l. de extrem. unctione c. 4.

Ordinis ritum habemus impositionem manuum 2. ad Tim. 1. v. 6. & ibidem promissionem gratiæ: *Admoneo te, ut resuscites gratiam DEI, qua est in te per impositionem manuum mearum.* Instructio, & mandatum ordinis habetur ad Ephesios 4. v. 11. *Ipsè dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii &c.* & Actor. 20. v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus Sanctus Episcopos, regere Ecclesiam DEI.* Ex Patribus S. Augustinus contra epistolam Parmeniani l. 2. c. 13. loquens de baptisimo, & potestate ordinaria baptizandi, seu de ordine, ait: *Utrumque enim sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur: illud, cum baptizatur: istud, cum ordinatur.* Plures alios videre est apud Bellarminum tom. 3. controver. 5. l. de ordine c. 3.

178. Matrimonii tandem ritus externus est contractus inter personas habiles, visibili signo expressus. De hoc sacramento dicit Apostolus ad Ephes. 5. v. 32. *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia:* id est: sacramentum matrimonii inter fideles magnum est; quia significat conjunctionem Christi cum Ecclesia; neque enim textus hic explicandus est de conjugio Adami tantum; quia, licet verba præcedentia v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adheret uxori suæ:* accepta sint ex Gen. 2. v. 24. ubi referuntur ea ab Adamo dicta, tamen hic ea non dixit de suo conjugio; nec enim ipse potuit relinquere suum patrem; cum nullum habuerit: sed dicta sunt de conjugio fidelium, de quo etiam verba à nobis adducta: *Sacramentum hoc magnum est &c.* explicat Patres, præsertim S. Augustinus l. de nuptiis, & concupis. c. 21.

Nec dicas, hunc textum explicandum esse de Christo, & Ecclesia, quasi eorum conjunctio sit magnum sacramentum; contra enim est. In primis S. Augustinus, & alii Patres, hunc textum explicant de conjugio fidelium. Dein, cum Apostolus dicat *sacra-*

mentum hoc, certè loquitur de eo conjugio, de quo immediatè antè locutus est: locus est autem immediatè antè de conjugio fidelium. Unde illud in Christo, & in Ecclesia, (quod in Græco sonat, in Christum, & in Ecclesiam) significat, quod Christus, & Ecclesia, sint quasi termini, in quos significandos tendit mysteriosum hoc signum, seu matrimonium Christianorum. Kursus hortatur ibi Apostolus conjuges, ut se invicem diligant, asserendo hanc rationem; quia scilicet ipsorum conjunctio est sacramentum magnum; si autem tantum conjunctio Christi cum Ecclesia fuisset sacramentum magnum, argumentatio Apostoli vim non haberet. vide Bellarminum tom. 3. controver. 5. l. de matrim. c. 2.

Equidem ex hoc textu non infertur, quod matrimonium quodlibet sit sacramentum, in eo sensu stricto, in quo sacramentum sumitur, quando agitur de sacramentis novæ legis (nam, neque matrimonium Adami, nec matrimonia fidelium in antiquo testamento, fuerant in hoc sensu sacramenta) sed tantum infertur, quod sit signum rei sacræ: cum autem ulterius de matrimonio novæ legis ostendatur, quod fuerit institutum à Christo, & habuerit annexam, promissionem gratiæ, sufficienter ostenditur, matrimonium in nova lege esse sacramentum in sensu stricto.

179. Institutio autem hujus sacramenti habetur Matth. 19. v. 6. in illis verbis: *Quod ergo DEUS conjunxit, homo non separet.* Promissio gratiæ colligitur ex eodem c. 5. ad Ephes. ubi Apostolus hortatur conjuges ad mutuam conjunctionem, non tantum carnalem, sed etiam spiritualem, per gratiam, & charitatem; ut scilicet ita invicem jungantur, sicut Christus Ecclesiæ conjunctus fuit, per gratiam, & charitatem, ut significatio sit perfecta. Jam verò, si DEUS duas personas in hunc finem spiritualem conjungit, sine dubio gratiam eis largitur, sine qua finem illum obtinere nequeunt. Confirm. ex 1. ad Timoth. 2. v. 15. ubi de muliere dicitur: *Salvabitur autem per filiorum generationem:* hoc est, in generatione, aut in statu ad generationem ordinato, seu in conjugio.

Passim etiam SS. Patres docent, matrimonium esse sacramentum. S. Augustinus de nupt. & concupis. l. 1. c. 10. de matrimonio ait: *Hujus procul dubio sacramenti res est, ut mas, & femina, connubio copulati, quamdiu vivunt, inseparabiliter perseverent.* Idem l. de bono conjugali c. 18. ait: *In nostrarum quippe nuptiis plus valet sanctitas sacramenti, quam fecunditas uervi.* & c. 24. de matrimonio loquens ait: *In sanctitate sacramenti, per quam nefas est, etiam repudio discedentem alteri nubere, dum ejus vir vivit &c.*

Addo tandem, quod, etsi non de omnibus septem sacramentis posset ex Scripturis clarè ostendi institutio, promissio gratiæ &c. tamen ea, generaliter satis ostendatur ex Actor. 1. v. 13. ubi dicitur, quod Christus

post

post resurrectionem egerit cum Apostolis per dies quadraginta, apparens eis, & loquens de regno DEI: id est, de constituenda Ecclesia; utique enim tunc etiam egerit de sacramentis, ac ea instituerit, & explicaverit: quæ dein per traditionem ad nos pervenerunt.

180. Numerus insuper septenarius sacramentorum probatur efficaciter ex consensu jam antiquissimo totius Ecclesiæ. Certè jam ante annos ferè sexcentos Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, dictus Magister sententiarum, docuit, & cum eo Theologi omnes, septem esse sacramenta. Nec id docuerunt, quasi aliquid novi: sed tanquam aliquid, quod antiquissimo jam Ecclesiæ usu, & traditione esset receptum. Nec ab eo tempore ulli, etiam hæretici, usque ad Lutherum, de hoc dubitarunt. Sanè, si hic septenarius numerus reverè non subsisteret, Ecclesia tempore longissimo, in gravissimo errore fuisset: vel ratione superstitionis, si credidisset plura sacramenta, quam essent: vel ratione impietatis, si credidisset pauciora: cumque hic error pertinisset ad praxin fidelium, fuisset valde perniciosus. Hanc rationem meritò gravissimam censet S. Hieronymus dialogo contra Luciferianos c. 4. ubi Luciferianum sic loquentem inducit: *An nescis, etiam Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invocetur Spiritus Sanctus? Exigis, ubi scriptum sit: in actibus Apostolorum. Etiam si Scriptura auctoritas non subesse, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret: quæ dicta de Ecclesiæ more, & consensu orbis, locum præcepti obtinente, S. Pater minime refellit sub nomine Orthodoxi, quem cum Luciferiano disputantem inducit; quia scilicet eam veritatem tam certam habuit, ut nec cum hæreticis de ea lis fuerit.*

181. Addi his rationibus solent congruentiæ aliquæ, quæ quidem seorsim non essent adeò efficaces: sed tamen, supposita fide, congruenter remissam declarant. Prima est desumpta à similitudine vitæ corporalis cum spirituali. In illa requiruntur ex parte singulorum hominum tria per se; scilicet generatio, augmentatio, nutritio: per accidens duo, scilicet medicina contra morbos, & reparatio virium deperditarum. Ex parte verò communicatis requiruntur duo, scilicet patres, qui vitam corporalem progignant in filiis; & magistratus, qui eam odinent. Similiter ista requiruntur ad vitam spirituales. Hinc baptismus est spiritualis generatio: confirmatio est augmentatio: SS. Eucharistia est nutritio: poenitentia est medicina: extrema unctio est remedium contra reliquias morborum spiritualium; & reparatio virium: per matrimonium gignuntur homines ad cultum DEI: per ordinem verò magistratus Ecclesiastici constituuntur.

182. Secunda congruentia desumitur ex septem vulneribus nostris, quibus septem sacramenta medentur. Sic baptismus est contra peccatum originale: poenitentia contra

actuale: extrema unctio contra reliquias peccati: confirmatio contra infortitatem: SS. Eucharistia contra malitiam: matrimonium contra concupiscentiam: ordo contra ignorantiam. Tertia congruentia deducitur ex numero septem virutum, quibus septem sacramenta respondent: nam baptismus respondet fidei: extrema unctio spei: Eucharistia charitati: poenitentia justitiæ: confirmatio fortitudini: ordo prudentiæ: matrimonium temperantiæ. Addi solet quarta ex celebritate numeri septenarii in expiationibus Exod. 29. v. 35. & 37. & Levit. 4. v. 6. & seq. unde etiam Naaman Syrus septies lavari in Jordane est iussus 4. Reg. 5. v. 10.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

183. **O**B. I. Alexander I. Papa vocat aquam benedictam sacramentum. S. Augustinus l. 19. contra Faustum. c. 14. etiam signum crucis vocat sacramentum. Idem S. Doctor de symbol. ad catechum. l. 4. c. 1. vocat sacramenta caeremonias, ante baptismum adhiberi solitas, exorcismos, & similia. Item S. Ambrosius l. 3. de sacramentis. c. 1. S. Bernardus serm. in cana Domini. S. Cyprianus serm. de ablut. pedum. volunt lotionem pedum esse sacramentum: ergo plura sunt sacramenta, quam tantum septem. Confirm. Lotioni pedum conveniunt omnia, quæ juxta nos requiruntur ad sacramentum: ergo, prob. ant. in primis ejus ritus externus habetur Joann. 13. v. 4. & seq. Institutio, & mandatum ibidem v. 14. *Et vos debetis alter alterius lavare pedes; exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos facitis.* Promissio gratiæ habetur eod. c. v. 8. in illis verbis: *Si non laverote, non habebis partem mecum.* Potest addi, fuisse etiam mysterium ob illa verba Christi ibidem v. 7. *Quod ego facio, tu nescis modo: scies autem postea:* ergo.

Reip. neg. conseq. Aqua benedicta, signum crucis, exorcismi, & aliæ caeremoniæ, impenduntur needum baptizatis, ut constat ex eodem S. Augustino de symbolo ad catechum. l. 4. c. 1. & tamen ante baptismum non potest conferri ullum aliud sacramentum strictè dictum; cum baptismus sit juxta omnes omnium primum. Denique nihil istorum habet promissionem gratiæ gratum facientis: neque constat, an à Christo instituta sint, an ab Apostolis; cum tamen sacramenta strictè dicta à Christo solo fuerint instituta; unde SS. Patres aliquando vocem sacramentum sumpsere in significatione latiori, quemadmodum etiam id faciunt Scripturæ: quod tunc fieri clarè colligitur, quando iis rebus hæc vox tribuitur, quorum etiam catechumeni sunt capaces, quæque gratiæ promissionem non habent annexam.

184. Quod attinet ad lotionem pedum, S. Ambrosius non putavit, eam esse strictè dictum sacramentum; quia loco cit. num. præced.

præced. dicit, quod Ecclesia Romana non habeat consuetudinem pedes lavandi: quam tamen Ecclesiam propterea non reprehendit, a-jens: *Hoc ideo dico, non quod alios reprehendam, sed mea officia ipse commendem*: debuit fer autem eam reprehendere, si sacramentum strictè dictum omisit. S. Bernardus tantum illam lotionem pedum, quam Christus fecit Apostolis, vocat sacramentum: & neque istam vult esse sacramentum in sensu stricto; quia non fuit stabile signum: sed tantum in sensu lato, tanquam signum rei factæ; quia per illam significabatur aliquid sacramentum, quod in nobis debet quotidie fieri, scilicet expiatio culparum quotidianarum venialium; unde S. Bernardus, ut clarum est legenti, *sub finem sermonis* nos hortatur, non ad lotionem pedum materialem, sed ad aliquam metaphoricam, scilicet ad recitationem orationis Dominicæ, cui, ut ibi dicit, inserta est petitio veniæ, ut scilicet liberemur à venialibus delictis. S. Cyprianus non vocat sacramentum ipsam abluionem, sed tantum dicit, eam factam esse, atque etiam præceptam, postquam sacramentum SS. Corporis Christi fuerit distributum: dein addit, commendatam esse etiam abluionem; sed statim se explicat, dicens, se intelligere tantum aliquam abluionem metaphoricam, scilicet expiationem quotidianam, nempe per poenitentiam (neque enim vult quotidie pedes à nobis physicè ablu) licet paulò post ait: *Quo modo omni tempore prosequenda, & repetenda sit ablutio pedum, per quam rectè cognitam, & intellectam, adhaerentes anime sordes quotidiana satisfactione lavantur*. Si autem hi Patres existimassent, lotionem pedum materialem esse verè sacramentum, ad expiandas culpas, debuissent nos hortari, ad abluendos quotidie pedes: quod minime fecerunt.

185. Ad confirm. neg. ant. saltem, quòd institutio lotionis pedum, & promissio gratiæ ei annexa, habeatur ex illis textibus; illa enim verba: *Exemplum dedi &c.* tantum significant, debere nos, imitari Christi humilitatem: & illa: *Et vos debetis &c.* nunquam fuerunt ab Ecclesia accepta, quasi significant mandatum lotionis materialis: imò nec hæretici unquam ea verba ita interpretati sunt; nec enim ipsi solent, ante communionem lavare pedes. Quòd autem aliqui principes, tam sæculares, quam Ecclesiastici, id obsequii pauperibus præsent, die Jovis sacro, est proflus arbitrarium, potèstque omitti pro libitu: nec unquam quisquam principum, aut aliorum pedes lavantium, existimavit, se tunc sacramentum administrare, sed tantum exercere humilitatem. Altera verò verba: *Si non laveris &c.* non significant promissionem gratiæ, sed tantum præceptum, cui si Petrus fuisset inobediens, peccasset, & perisset, ita explicat hunc locum S. Basilii *l. 1. de baptisf. c. 2.* item SS. Chrysostomus, & Cyrillus, apud Bellarminum *tom. 3. controv. 1. de sacram. in genere l. 2. c. 24.*

186. Ob. 2. *Joan. 19. v. 34.* dicitur, ex Christi latere profluxisse tantum sanguis, & aqua: ergo sunt tantum duo sacramenta juxta Scripturam, scilicet baptisimus, qui per aquam, & SS. Evcharistia, quæ per sanguinem significatur. Confirm. ex Kemnitio. *Apocal. 17. v. 7.* vocatur sacramentum illa bestia, quæ septem habebat capita: ergo numerus septenarius sacramentorum pertinet ad Antichristum. Resp. neg. conseq. Esti per sanguinem, & aquam, intelligerentur illa duo sacramenta, tamen non excluderentur reliqua: sicut, quando Apostolus *ad Hebr. 6. v. 2.* tantum recenset baptisimum, & impositionem manuum (id est, juxta S. Chrysostomum, Theophylactum, & alios, apud Bellarminum *tom. 3. controv. 1. de sacram. in genere l. 2. c. 27.* confirmationem) reliqua non excludit. Cæterum alii magni Patres, ut S. Cyrillus, & S. Hieronymus, apud eundem Bellarminum *loc. modo cit.* intelligunt per aquam, & sanguinem, duo baptisimata, scilicet fluminis, & sanguinis. SS. Ambrosius, Augustinus, & Beda, per aquam intelligunt baptisimum, per sanguinem pretium redemptionis nostræ.

Ad confirmationem, neg. conseq. Est impia, & inepta blasphemia Kemnitii. In Apocalypsi ibi non dicitur, septem capita esse septem sacramenta: sed potius dicitur, illa septem capita esse unum sacramentum; sic enim habetur *cit. c. 17. v. 7.* *Et dixit mihi Angelus: quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestia, quæ portat eam, quæ habet capita septem, & cornua decem:* quod sacramentum statim explicatur *v. 9.* de septem montibus, & septem regibus: adeoque ineptè hæc à Kemnitio traducuntur ad septem sacramenta. Rursus inter nostra septem sacramenta continetur etiam baptisimus: ergo etiam iste pertineret ad Antichristum, & tamen Kemnitius, omnèsque hæretici admittunt, eum esse verissimè sacramentum.

187. Ob. 3. ex Calvino, S. Augustinus, & alii Patres, tantum numerant duo sacramenta: ergo non sunt admittenda plura. Confirm. 1. S. Augustinus, aliis in mysteriis numerorum enucleandis valde frequens, non explicavit numerum septenarium: ergo non arbitratus est, esse septem sacramenta. Confirm. 2. Patres recentiores, est ponant plura, quam duo sacramenta, e. g. S. Gregorius tria, S. Dionysius (quem Calvinus vult non esse Areopagitam, sed recentiorum) quatuor: tamen nunquam admittunt, esse septem: ergo. Confirm. 3. Patres, quando largo modo loquuntur, admittunt longè plura sacramenta, quam septem: ergo vel debent adstrui plura, quam septem, vel pauciora.

Resp. neg. ant. Nunquam dicunt SS. Patres, esse tantum duo, vel tria, vel esse pauciora, quam septem sacramenta: quam neque hic numerus expressus apud eos reperitur; quia scilicet necesse non fuit, ut quisvis Patrum, cum de sacramentis ageret, omnia poneret; sed tantum ea, quæ congruebant suæ intentioni. videatur Bellarminus

QUESTIO II. De Ministris Sacramentorum. ARTICULUS I.

Quis sit Minister Sacramentorum.

190. Dico 1. Minister sacramen-

torum de lege ordinaria est solus homo, & quidem rationis compos. Ita omnes. Prob. conclusio. Inprimis, quòd nemo possit esse minister sacramentorum, nisi sit rationis compos, probatur facile ex eo, quòd nemo alius possit, habere debitam intentionem. Quòd autem nemo possit esse minister sacramentorum, nisi homo, probatur sic. Christus tantum instituit homines in ministros sacramentorum: ergo hi soli sunt ministri. conseq. patet. ant. prob. quòd cumque est sermo de potestate conferendi sacramenta, semper est sermo ad homines: sic quando Christus dixit *Matth. 28. v. 19. Baptizantes eos &c.* *Luc. 22. v. 19. Hoc facite in meam commemorationem &c.* *Joan. 20. v. 23. Quorum remisistis peccata &c.* semper homines allocutus est: ergo.

Confirm. Creaturae irrationales non possunt ministrare sacramenta, neque Angeli: ergo solus homo, antec. quòd 1. p. est clarum; quia in irrationalibus ad minimum deficit necessaria intentio, prob. quoad 2. partem. Angeli non possunt verè loqui, nec vitaliter verba proferre, ut docet S. Thomas *1. p. q. 51. a. 3. ad 4.* atqui in ministris sacramentorum requiritur vera locutio, vitaliter prolata, tanquam forma necessaria ad conchienda sacramenta: ergo. mi. colligitur ex institutione Christi, requirentis locutionem, seu verba simpliciter dicta, qualia non sunt soni, tantum in aëre ab Angelis producti: quin eadem mi. etiam infertur ex eo, quòd Christus solis hominibus præceperit, ut utantur verbis ad conchienda sacramenta, utique talibus, qualibus solent exprimere suos conceptus.

191. Rursus, Angeli non sunt capaces administrationis matrimonii, ut patet: neque sunt capaces administrationis ordinis; ut enim habetur *ad Hebr. 5. v. 2. Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur*: & quòd cumque Christo in Scripturis sermo est de sacerdotibus, semper est sermo tantum de hominibus: ergo nullus ex Angelis est, aut potest esse Episcopus, seu minister ordinis. Imò neque Angeli capaces sunt ordinis sacerdotalis; neque enim possunt esse sacerdotes; quia non possunt sacrificare, nec verba consecrationis vitaliter proferre, nec etiam Evcharistiam per veram commestionem, aut potationem sumere. Unde etiam S. Chrysostomus *l. 3. de sacerdotio*, postquam *c. 4.* dixisset, sacerdotibus datam esse potestatem sacrificandi, & corpus Christi conficiendi, subjungit *c. 5.* de iisdem sacerdotibus: *his commissum est, ut ea, qua in calicis sunt, dispensent*:

tom. 3. controv. 1. de sacram. in genere l. 2. c. 27. & Suarez. *tom. 3. in 3. p. commentario ad q. 65. 6. Unde intelligitur.* Sic S. Cyprianus, tantum agens de sacramentis, quæ putavit in cœna fuisse instituta, non debuit omnia enumerare. S. Augustinus, quando adducit tantum unum, aut alterum, addit dein clausulam, plura in genere adstruentem: sic *concone 1. in psal. 103. sub medio.* ait: *Respice ad munera ipsius Ecclesie. Munus sacramentorum in baptisimo, in Evcharistia, in cæteris sanctis sacramentis, quale munus est?* Aliorum autem peculiarem mentionem facit alibi, locis à nobis supra citatis, dum quodlibet sacramentum ex auctoritate Patrum adstruimus à n. 175.

188. Ad 1. confirm. retorq. arg. S. Augustinus neque explicavit numerum binarium, quem numerum sacramentis affinxit Calvinus: ergo juxta S. Augustinum non sunt tantum duo sacramenta. Resp. dein, neg. conf. Nec denarium, aut duodenarium explicavit, licet decem præcepta DEI, & duodecim symboli articulos crederet; unde non in omnibus, sed tantum in quibusdam, in quibus scilicet ei pro occasione placuit fuit, numeris explicandis immoratus fuit. Ad 2. confirm. neg. ant. Aliud est, non positivè enumerare: aliud est, non admittere; hoc enim significat negare, quòd Patres non faciunt. Ad 3. confirm. neg. conf. Debet prius adversarius probare, quòd SS. Patres loquendo specialiter de nostris septem sacramentis loquantur in sensu latiori: quod non probavit; cum Patres de his septem loquantur, tanquam de symbolis, consecrantibus hominem, & conferentibus gratiam.

189. Ob. ultimò ex Kemnitio. Duobus tantum convenit definitio sacramenti: ergo tantum sunt duo sacramenta. Resp. dist. ant. duobus tantum convenit definitio confecta ab adversario. conc. ant. definitio vera, neg. ant. & conf. Illa definitio, quam Kemnitius confinxit, est apertè falsa, ut videre est apud Bellarminum *tom. 3. controv. 1. de sacram. in genere l. 1. c. 14.* nam dicit, debere sacramentum esse de remissione peccati, ut scilicet excludat ordinem: & tamen Evcharistia, quam omnes admittunt esse sacramentum, non est, saltem necessarjò, de remissione peccati: nec est primariò per se instituta, tanquam medium ad remittendum peccatum, sed ad charitatem nutriendam, & augendam; hinc datur sub specie panis, & vini, quæ nutriunt vivos: non excitant mortuos. Hinc etiam Apostolus *1. Cor. 11. v. 28.* jubet, ut quisque, antequam ad SS. Evcharistiam accedat, probet seipsum, an scilicet sit absque peccato. Vera autem nostra definitio convenit omnibus illis septem, quæ sacramenta à nobis dieuntur.